

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

мр Неле Дамјановски

*Серблиш као хибридни језик међу српском дијаспором у Канади:
својства и употреба*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Датум и орган који је именовao комисију:
22. 4. 2016, Наставно-научно веће Филозофског факултета, одлуком бр. 02-543/1 од 25. 4. 2016.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:
 - (1) Др Твртко Прћић, редовни професор за ужу научну област Енглески језик и лингвистика, изабран 30. 3. 2006, Филозофски факултет, Нови Сад
 - (2) Др Биљана Мишић-Илић, редовни професор за ужу научну област Англистичка лингвистика, изабрана 31. 3. 2009, Филозофски факултет, Ниш
 - (3) Др Душанка Звеквић-Душановић, ванредни професор за ужу научну област Српски језик и лингвистика, изабрана 8. 11. 2012, Филозофски факултет, Нови Сад

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТКИЊИ:

1. Име, име једног родитеља, презиме:
Нела (Будимир) Дамјановски
2. Датум рођења, општина, република:
20. 10. 1958, Зеница, Зеница, Босна и Херцеговина, ФНРЈ
3. Датум и место одбране, наслов магистарске тезе:
20. 6. 1996, Филолошки факултет, Београд; *Морфолошки и семантички аспекти неких начина грађења глагола у савременом енглеском језику*
4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
лингвистика, морфологија, семантика

III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Серблиш као хибридни језик међу српском дијаспором у Канади: својства и употреба

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Дисертација обухвата 325 обележених страна и организована је на следећи начин: Кључна документацијска информација; Key Words Documentation; Апстракт, Кључне речи; Abstract, Key Words; Типографске конвенције; Садржај; Предговор (стр. 1-2); 1. Увод (3-7), с одељцима: 1.1. Приказ теме, 1.2. Основни појмови и термини, 1.3. Организација даљег излагања; 2. Теоријске поставке истраживања (8-61), с одељцима: 2.1. Међујезички контакти, 2.2. Двојезичност, 2.3. Замена кода; 3. Методолошки аспекти истраживања (62-76), с одељком: 3.1. Методи истраживања; 4. Анализа корпуса (77-286), с одељцима: 4.1. Нивои и начини анализе корпуса, 4.2. Морфосинтакса, 4.3. Лексика, 4.4. Фонологија, 4.5. Графологија; 5. Закључна разматрања (287-294), с одељцима: 5.1. Рекапитулација, 5.2. Перспективе за даља истраживања; Литература (295-301), са 141 нумерисаном јединицом; Додатак 1: објашњење о истраживању (302-303); Додатак 2: сагласност испитаника (304); Додатак 3: питања за интервју (305-306); Додатак 4: упитник (307-319); Додатак 5: одговори на задатак број 7 у упитнику (320-325).

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Тема ове дисертације је опис својстава и употребе серблиша, хибридног српско-енглеског (или енглеско-српског) језика, или, тачније, језичког варијетета, који се користи међу српском дијаспором у Канади – специфично, у граду Ванкуверу, што је сврстава у области двојезичности и контактне лингвистике. У првом поглављу, *Увод*, дефинисан је предмет истраживања, који чине „својства језика који употребљавају деца досељеника који су дошли у Канаду у последњем великом таласу исељавања деведесетих година XX века”, при чему „истраживање обухвата и активну и пасивну употребу говорног и писаног језика на морфосинтаксичком, лексичком (укључујући семантику и прагматику), фонолошком и графолошком нивоу” (стр. 4). Следи кратак осврт на основне појмове и термине из ове области, с тежиштем на значењу и пореклу насловног термина ‘серблиш’, те најава организације даљег излагања.

Друго поглавље, *Теоријске поставке истраживања*, исцрпно се бави релевантним појмовима и терминима, који чине темељ овог истраживања. У три тематске целине, уз позивање на актуелну и најауторитативнију литературу, компетентно су сагледане и илустроване следеће појаве, појмови и термини везани за њих: прво, то су међујезички контакти, с освртом на њихове узроке и типове, те на препуштање, одумирање и очување језика; друго, то је двојезичност, с освртом на њене типове, на ставове о двојезичности, на употребу језика код билингвала, на језичку интерференцију, те на двојезичност испитаника у овом истраживању; и треће, то је замена кода, с освртом на схватање кода, на ставове према замени кода, на мотивацију за замену кода, на замену кода и друге механизме промена у језику, који обухватају позајмљивање, мешање кодова и интерференцију, на критеријуме за разграничавање замене кода и позајмљивања, те на приступе анализи замене кода. Комплементарно овоме, треће поглавље, *Методолошки аспекти истраживања*, доноси детаљан приказ свих аспеката овог истраживања, који чине: проналажење испитаника, интервју и упитник, састав испитаника, етички аспекти истраживања, језик истраживања, прикупљање података за корпус и обрада података за корпус. Из овако прецизно разрађене и представљене методологије сазнаје се да је у истраживању, спроведеном током 2014. и 2015. године, било ангажовано 24 испитаника, подељених у две групе: у првој је било 15 испитаника (9 мушких и 6 женских) из генерације 1,5, тј. оних који су се на предшколском и раном основношколском узрасту доселили у Канаду и у тренутку истраживања већином су били у касним 20-им и раним 30-им годинама, завршили су школовање и били или запослени или на даљем школовању; у другој групи било је 9 испитаника (2 мушких и 7 женских) из друге генерације исељеника, тј. оних који су рођени и одрасли у имигрантским породицама у Канади и у тренутку истраживања већином су били тинејџери, чије школовање још траје. Њихова употреба серблиша на свим нивоима језичке анализе испитана је уз помоћ 500 минута снимљених интервјуа, у разговорној форми, те свеобухватног упитника, у писаној форми (њихове структуре репродуковане су у Додацима 3 и 4). Интервју и упитник здружено чине примарну компоненту корпуса за ово истраживање, а његову секундарну компоненту чини материјал прикупљен из званичних локалних штампаних публикација на српском језику и из доступних текстова разних видова електронске комуникације, нарочито путем интернета. Овако брижљиво осмишљен, припремљен и реализован процес састављања аутентичног корпуса, који је и генерацијски, и узрасно, и полно, и медијумски, и тематски разноврстан, и, што је посебно важно, језички вишедимензионалан, гарантује да је његова структура довољно репрезентативна и да добијени резултати ваљано одсликавају појаве које ауторка жели да испита, с циљем да утврди следеће: (1) који фактори утичу на поједине уочене карактеристике серблиша, (2) да ли међу двама групама испитаника постоје разлике у разумевању и употреби говорног и писаног језика, (3) у којој су мери разлике изражене и на који начин енглески језик утиче на говор једне и друге групе, (4) да ли и у којој мери у говору ових испитаника долази до слабљења језика и поклапања језичког система с енглеским, и (5) да ли је и у којој мери дошло до препуштања језика (стр. 76).

Четврто, и уједно најзначајније, поглавље, *Анализа корпуса*, посвећено је приказу добијених резултата истраживања и нуди репрезентативну слику својстава и употребе серблиша у Ванкуверу. Приказ је подељен у четири велике тематске целине, према раније најављеним нивоима језичке анализе: прва је морфосинтакса, која обухвата употребу (1) именица по падежима, (2) заменица по функцијама, (3) глагола по времену, виду и роду, (4) реда речи у реченици, с распоредом пунозначних и помоћних чланова, и енклитика, (5) конгруенције, с именичким речима и предикатом, и (6) везника да; друга целина је лексика, која обухвата употребу у разним тематским регистрима (1) скривених англицизама, (2) сирових англицизама,

(3) очигледних англицизама, а онда и употребу (4) стилских обележја, и (5) властитих имена; трећа целина је фонологија, која обухвата употребу (1) самогласника, (2) сугласника, и (3) прозодије, која укључује акценат и интонацију; и четврта целина је графологија, која обухвата (1) писање великог и малог слова, (2) писање датума, (3) одвојено и спојено писање речи, (4) писање сугласника *j*, (5) једначење по звучности, (6) писање непостојаног *a*, (7) писање властитих имена, и (8) употребу дијакритичких знакова. Сви делови анализе приказани су по истом обрасцу: дефиниција посматране појаве, опис добијених резултата, илустрација добијених резултата одабраним примерима из корпуса, који су или збирно или појединачно коментарисани, да би, на крају, свака тематска подцелина била заокружена општом дискусијом уочених својстава срблиша, њиховим контрастирањем према стандардном српском и/или енглеском језику и утицајем потоњег на развијање и устаљивање формалних и садржинских својстава срблиша, чиме су у потпуности испуњени горе наведени циљеви истраживања. По оригинално замишљеној, разрађеној и спроведеној вишеслојној језичкој и лингвистичкој анализи, и, што је много битније, по оригинално организованим и презентованим резултатима те анализе, где је велика количина добијених података приказана у згуснутом и уопштеном облику, резултати овог истраживања на прегледан, убедљив и документован начин показују типична својства и употребу срблиша на нивоима морфосинтаксе, лексике, укључујући семантику и прагматику, фонологије и графологије, и њихових поднивоа, онако како га користи репрезентативни узорак испитаника у Ванкуверу. У целини узев, ово истраживање може се сматрати значајним доприносом, не само у нашој средини, изучавањима у областима двојезичности и контактне лингвистике, и, у оквиру њих, међујезичких контаката и утицаја, те хибридизације језика, на примеру српског језика који се употребљава међу српском дијаспором у једној англофоној (и такође франкофоној) земљи, а што је досад било релативно скромно и недовољно испитано. При томе, понуђени систем истраживања, његова ваљана реализација и ефектна презентација добијених резултата може, уз нужна прилагођења, послужити као добар модел за испитивања својстава српског језика, а свакако и других језика, у земљама имиграције у којима се говоре други домицилни језици. Последње, пето, поглавље, *Закључна разматрања*, доноси рекапитулацију целокупног истраживања, с нагласком на његовим најважнијим резултатима и указује на перспективе даљих истраживања у овој области, од којих посебно треба истаћи ново истраживање на знатно већем броју испитаника, које би укључило и прву генерацију досељеника, чиме би стечена слика била потпунија и квалитативно, и квантитативно.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

НАПОМЕНА: Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

Рад у научном часопису и тематском зборнику:

- (1) (2014). „Својства хибридног српско-енглеског језика међу српском дијаспором у Канади: нацрт за истраживање”. У: Т. Прћић, М. Марковић, и др. (ур.). *Енглески језик и англофоне књижевности у теорији и пракси. Зборник у част Драгињи Перваз*. Филозофски факултет, Нови Сад; Орфелин издаваштво, Нови Сад: 257-273. [M14 = 4]

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

- (1) Подробно сагледани и прегледно представљени различити теоријско-методолошки приступи анализи међујезичких контаката и хибридизације језика.
- (2) Успостављен теоријски и термилошки статус серблиша, као хибридног српско-енглеског (или енглеско-српског) језичког варијетета који користе припадници српске дијаспоре ван територије Србије.
- (3) Развијен и примењен оригиналан метод анализе језичких и лингвистичких својстава и употребе серблиша у Ванкуверу, у Канади, на репрезентативном узорку српских досељеника генерације 1,5 и друге генерације, у којем су комбиноване, међусобно надопуњујуће, разговорна форма снимљеног интервјуа и писана форма упитника.
- (4) Састављен аутентични корпус за ово истраживање, који чини примарна компонента, подаци добијени уз помоћ интервјуа и упитника с испитаницима, и секундарна компонента, материјал прикупљен из званичних локалних штампаних публикација на српском језику и из доступних текстова разних видова електронске комуникације, нарочито путем интернета.
- (5) Детаљно испитана, описана и илустрована језичка и лингвистичка својства серблиша у Ванкуверу, на нивоима морфосинтаксе, лексике, укључујући семантику и прагматику, фонологије и графологије.
- (6) Идентификована и документована најважнија језичка и лингвистичка својства серблиша, која су контрастирана према стандардном српском и/или енглеском језику да би се установили утицаји потоњег на развијање и устаљивање уочених формалних и садржинских својстава серблиша.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Из целокупног излагања може се закључити да је кандидаткиња у потпуности овладала обимном литературом, коју је веома детаљно приказала, критички сагледала и промислила, а у појединим важним аспектима и допунила сопственим виђењима и теоријско-методолошким иновацијама, заснованим на исцрпној и систематској анализи резултата добијених на основу брижљиво осмишљеног, разрађеног и спроведеног интервјуа и вишедимензионалног упитника. Представљени резултати истраживања, као уосталом и читав текст, брижљиво су написани, добрим, јасним и убедљивим стилем, и отиснути ефектним компјутерским слогом, те допуњени неколиким табеларним прегледима, што умногоме доприноси лакшем и потпунијем праћењу ауторкиних објашњења и тумачења.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

НАПОМЕНА: Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање.

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Дисертација је написана у складу с образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Дисертација садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Ова дисертација представља оригиналан допринос науци о језику по следећим својствима:

- (1) садржајан критички приказ на српском језику, у рангу прегледног чланка, досадашњих теоријско-методолошких приступа анализи међујезичких контаката и хибридизације језика;
- (2) теоријско и термилошко одређење серблиша, као хибридног језичког варијетета;
- (3) оригиналан метод анализе језичких и лингвистичких својстава и употребе серблиша, који комбинује, међусобно надопуњујућу, разговорну форму снимљеног интервјуа и писану форму упитника;
- (4) примена предложеног метода анализе на аутентичном корпусу, који чине подаци добијени уз помоћ интервјуа и упитника, те одабрани локални штампани и електронски текстови, да би се утврдила језичка и лингвистичка својства серблиша, на нивоима морфосинтаксе, лексике, укључујући семантику и прагматику, фонологије и графологије;
- (5) понуђени систем истраживања и његова реализација могу послужити као модел за испитивања својстава српског језика, али и других језика, у земљама имиграције у којима се говоре други домицилни језици;
- (6) ваљан превод с енглеског језика на српски терминологије из области двојезичности, контактне лингвистике, међујезичких контаката и хибридизације језика.

<p>Резултати ове дисертације применљиви су најмање у следећим областима:</p> <p>(1) у општим и посебним теоријским и примењеним контактнoлингвистичким изучавањима двојезичности, с нагласком на утицајима енглеског језика на српски ван територије Србије;</p> <p>(2) у општим и посебним теоријским и примењеним изучавањима хибридикације српског језика ван Србије, која се реализује као хибридни српско-енглески (или енглеско-српски) језички варијетет – серблиш и обухвата морфосинтактички, лексички, фонолошки и графолошки ниво;</p> <p>(3) у универзитетској настави контактне лингвистике, с нагласком на српско-енглеским језичким контактима реализованим ван Србије;</p> <p>(4) у методици наставе српског као матерњег и као страног језика, те енглеског као матерњег и као страног језика.</p>
4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
У овој дисертацији нису уочени недостаци.
X ПРЕДЛОГ:
На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:
<ul style="list-style-type: none"> - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни, односно измени) или - да се докторска дисертација одбија
На основу укупне оцене ове дисертације, Комисија, у најбољем уверењу, предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да препоручи Сенату Универзитета у Новом Саду да рад <i>Серблиш као хибридни језик међу српском дијаспором у Канади: својства и употреба</i> (урађен под руководством првог члана ове комисије) прихвати као докторску дисертацију, а кандидаткињи мр Нели Дамјановски одобри усмену одбрану пред истом комисијом.

У Новом Саду и Нишу, 30. 4. 2016.

Чланови комисије:

1. _____
Проф. др Твртко Прћић

2. _____
Проф. др Биљана Мишић-Илић

3. _____
Проф. др Душанка Звекић-Душановић

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење, односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.